

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.6.4>

УДК 378.147:17.023

Л. О. Дашутіна,

к. е. н, доцент, доцент кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової, Сумський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6421-816X>

А. І. Орехова,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової, Сумський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1016-3287>

МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

L. Dashutina,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Management

Department named after Professor L.I. Mykhailova,

Sumy National Agrarian University

A. Oriekhova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of Management Department

named after Professor L.I. Mykhailova, Sumy National Agrarian University

INTERNATIONAL TRENDS IN ACADEMIC INTEGRITY: AN INTERDISCIPLINARY APPROACH TO ANALYZING CONTEMPORARY CHALLENGES

У статті досліджено проблему академічної доброчесності як ключового чинника ефективності освітньої та наукової діяльності, а також стабільного розвитку суспільства. Наголошено на зростанні актуальності цієї проблематики в умовах глобалізації науки, інтенсифікації освітніх процесів та збільшення кількості випадків академічної несумлінності — плагіату, фальсифікацій, фабрикацій. Автор аналізує джерела та масштаби порушень академічної етики у різних країнах світу, зокрема у США, Великій Британії, Китаї, ЄС, а також в Україні. Розглянуто основні цінності академічної доброчесності — чесність, справедливість, повага, відповідальність, довіра, скромність і сміливість — та їх роль у формуванні здорового академічного середовища. Особлива увага приділяється міжнародному досвіду впровадження механізмів контролю за якістю досліджень та забезпечення етичних стандартів, зокрема діяльності ICAI та COPE. Показано, що академічна доброчесність виходить за межі суто академічної сфери, впливаючи на правову, медичну, управлінську та інші сфери діяльності. У статті обґрунтовано необхідність інтеграції принципів доброчесності у професійну підготовку студентів і виховання науковців нового покоління.

The article explores academic integrity as an important factor that defines the effectiveness of educational and scientific processes, as well as the stable development of society in the context of globalization and the intensification of scientific and educational activities. In particular, the author emphasizes the rapid increase in cases of academic dishonesty, such as plagiarism, falsification, and fabrication of scientific results, which have become a serious issue on the international level. The article provides a detailed analysis of the scale and sources of violations of academic ethics in various countries, including the USA, the United Kingdom, China, the EU, and Ukraine. It also addresses the reasons for such violations and their impact on the scientific reputation and quality of

research, which extend beyond academic institutions and have significant socio-economic consequences.

One of the main aspects of the research is the consideration of the values of academic integrity, including honesty, fairness, responsibility, respect, trust, humility, and courage, which serve as the guiding principles for forming a healthy academic environment. The author also stresses the importance of developing ethical awareness among students and researchers, as only through integrity can stable scientific progress and social development be achieved.

The article places particular emphasis on international experience and mechanisms for ensuring the quality of research and maintaining ethical standards, specifically the activities of organizations such as ICAI (International Council for the Advancement of Innovation) and COPE (Committee on Publication Ethics). These organizations serve as important institutions that help maintain high ethical standards in science and publications. The article also discusses successful examples of implementing such mechanisms in different countries, which help reduce the level of academic integrity violations.

In conclusion, the author highlights the need for integrating the principles of academic integrity into the professional training of students and the cultivation of a new generation of researchers. Developing such skills and moral standards is crucial for ensuring trust in scientific activities and achieving higher results in educational and scientific processes.

Ключові слова: *академічна доброчесність, академічна сумлінність, академічні цінності, освіта, наука, спорт, правнича діяльність, бізнес, Україна, США, Велика Британія, Китай.*

Keywords: *academic integrity, academic honesty, academic values, education, science, sport, legal activities, business, Ukraine, USA, Great Britain, China.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема сумлінного проведення досліджень та отримання освіти набуває сьогодні особливої актуальності; ця актуальність є однією з наслідків того, що результати наукових досліджень займають все більш помітне місце в різних сферах життя людини і суспільства, а в освітньому процесі є основою для формування професійних стандартів у контексті підготовки студентів до їх майбутньої професійної діяльності.

Дані процеси потребують величезної працьовитості, виняткової сумлінності, наполегливості, уважності, терпимості, об'єктивності та чесності. А враховуючи поширення випадків академічної несумлінності в освіті та науці, здатних не тільки негативно позначитися на їх розвитку, а й надати руйнівний вплив на систему освіти, ефективність наукових результатів, стати ризиком для їх подальшого знецінення, виникає необхідність аналізувати різні прояви порушень наукової етики, причини їх виникнення, засоби та методи протидії, а головне, сприяти розвитку науки та освіти, їх очищенню від різних видів шахрайства, вихованню молодих дослідників у дусі дотримання професійних вимог та морально-етичних норм академічної доброчесності [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням академічної доброчесності сьогодні приділяється багато уваги. Академічна доброчесність не тільки забезпечує справедливість в освітньому процесі, але й є основою результативних наукових досліджень.

Так, у 2002 році в США було проведено масштабне опитування дослідників, які отримували фінансування. У ньому взяли участь трохи більше ніж 4 тисячі респондентів, приблизно порівну тих, хто перебував на початку та на середині своєї кар'єри. Загалом 33% опитаних зізналися, що протягом останніх трьох років вони допустили щонайменше одне порушення з виявленої недоброчесності. Серед науковців, які перебували на середньому

етапі кар'єри, цей показник становив 38%, а серед тих, хто лише починав свій шлях у науці, — 28% [4].

Дещо нижчі показники були зафіксовані під час опитування, проведеного у 2013 році у Великобританії. У ньому взяли участь 178 дослідників у галузі біологічних наук із різних університетів. Під час прямого опитування рівень фальсифікації даних та плагіату коливався від 0,0% до 1,1% відповідно. Проте, коли використовувалося непряме опитування, оцінка поширеності плагіату зросла до 4,2% [6].

Водночас, згідно з даними, наведеними у звіті експертів Єврокомісії, від 0,1% до 0,3% досліджень є шахрайськими. Однак навіть ці цифри не дозволяють ігнорувати проблему. Враховуючи, що в країнах Європейського Союзу налічується близько 1,2 млн дослідників, навіть при 0,1% це становить приблизно 1200 науковців, які вдаються до фальсифікацій [5]. Як свідчать результати опитувань, головною проблемою є не відверте шахрайство, а схильність багатьох дослідників «зрізати кути» та займатися «неакуратною наукою».

У Китаї ж ситуація інша. У 2009 році Китайська асоціація науки і техніки провела опитування, яке показало, що майже половина дослідників у країні вважають неналежну поведінку в науці поширеною практикою. Вибірковий аналіз публікацій, проведений у 2007 році, виявив плагіат у 72% статей, у 24% — частковий плагіат, і лише в 4% статей плагіат був відсутній. У 2008 році щонайменше 4700 осіб у Китаї купували статті, написані англійською мовою, а потім публікували їх під власним ім'ям. У 2007 році загальна вартість придбаних статей у Китаї оцінювалася в 1,8 мільярда юанів (270 мільйонів доларів США). У 2009 році ця сума зросла у 5,5 рази [5].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У статті розглядається міжнародні тенденції проблеми академічної доброчесності в контексті різних сфер суспільної діяльності. На основі аналізу літературних джерел, нормативно-правових актів, міжнародних документів і практик організацій, що опікуються дотриманням принципів наукової етики, метою

статті є дослідження особливостей формування академічної доброчесності та її проявів в реаліях сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій спільноті освіти й науки вже давно сформувалося чітке розуміння поняття «академічна доброчесність». Воно охоплює систему базових цінностей, що лежать в основі освітньої та науково-дослідної діяльності. Серед ключових цінностей, які визначають етичні засади науки й освіти, виокремлюють чесність, довіру, справедливість, повагу, відповідальність і скромність, а також доповнювану рису — сміливість (рис. 1).

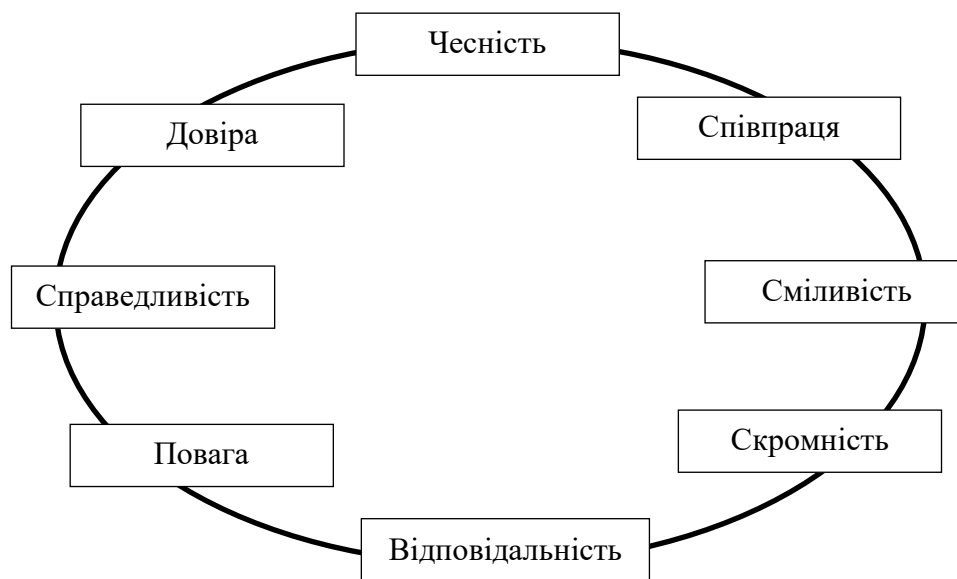


Рис. 1. Система академічних цінностей

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Формування середовища в академічному співтоваристві, що ґрунтується на фундаментальних цінностях, є основоположним чинником для утвердження сумлінності та доброчесності, заснованих на моральних та етичних засадах, що сприяють розвитку громадянської культури суспільства.

Чесність, як важлива людська якість, охоплює правдивість, принциповість, моральність, сумління, без яких неможливе гармонійне співіснування та співпраця людей. У контексті академічного середовища чесність означає неприйнятність обману, пристосуванства, вигадкування,

фальсифікації, плагіату та інших форм неетичної поведінки. Саме чесність створює атмосферу довіри, відкритих і доброзичливих взаємин у сфері науки та освіти. Неможливо забезпечити здорове академічне середовище без взаємної довіри, яка має опиратися на чітко визначені правила, об'єктивність, справедливість і прозорість. Адже важливо, щоб кожен був упевнений у неупередженій оцінці своїх зусиль, унеможливленні привласнення результатів праці іншими особами чи блокування професійного зростання.

Справедливість — невід'ємна складова здорового академічного середовища, що забезпечує збалансованість між правами і обов'язками, трудовими зусиллями і винагородою, визнанням заслуг і належною реакцією на порушення. Вона також передбачає активне дотримання принципів академічної доброчесності кожним працівником, а з боку адміністрації — забезпечення рівного підходу, чітких правил і неупередженого ставлення до всіх членів академічної спільноти.

Повага, як визнання цінності кожної особистості, має надзвичайне значення у науково-освітньому середовищі. Без взаємної поваги, толерантності до альтернативних думок, знань, нестандартних ідей і навіть суперечливих позицій неможливо створити атмосферу творчості й вільного мислення.

Відповідальність у межах академічного простору впливає з необхідності дотримання усталених норм і цінностей доброчесної освітньої й наукової діяльності, а також спротиву неетичним вчинкам. У цьому контексті академічна сумлінність забезпечується синергією особистої й колективної відповідальності. Загальна відповідальність, своєю чергою, гарантує підтримку здорової академічної атмосфери та високий авторитет навчального або наукового колективу.

Слід підкреслити, що формування добропорядного середовища в академічній спільноті потребує більшого, ніж просто проголошення цінностей — реалізація цих принципів у практиці вимагає сміливості та наполегливості. Як зазначав Аристотель, сміливість — це перша з чеснот, бо

саме вона сприяє утвердженню інших. В академічному контексті важливо не лише приймати відповідальні рішення, а й мати силу втілювати їх у життя. Сміливість — це чинник, що здатен гарантувати академічну доброчесність, створити стосунки, побудовані на взаємній повазі, справедливості, чесності та довірі [1].

Забезпечення академічної сумлінності в освітньому та науковому середовищі повинне базуватися на впровадженні ефективних програм, які формують здорове середовище, орієнтоване на фундаментальні цінності, а також на системній профілактиці проявів, що здатні його руйнувати [3].

Проте через низку як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників, поняття «академічна доброчесність» часто ототожнюється виключно з плагіатом у дослідженнях чи публікаційній діяльності, що значно звужує розуміння цього явища та пов'язаних із ним порушень.

Швидкий розвиток науки в другій половині XX століття, а також зростання престижності наукової праці, спричинили збільшення кількості наукових журналів, конференцій та обсягів публікацій. Водночас зросла і кількість випадків порушень академічної доброчесності, зокрема фальсифікацій, фабрикацій і плагіату.

Лідерство у боротьбі з подібними проявами взяли на себе наукова спільнота та державні органи США. Уже на початку 1980-х років були створені інформаційні системи, які містили відомості про наукову недоброчесність, звинувачення та відповідні санкції. Згодом було засновано спеціалізовані органи, розроблено стандарти досліджень та механізми боротьби з недоброчесністю. У 2000 році Національна рада з науки і технологій при Президентові США ухвалила остаточну версію федеральних правил для державного фінансування досліджень, де окреслено форми наукових порушень і заходи реагування.

Подібні ініціативи були реалізовані в багатьох країнах Європи — у Німеччині, Франції, Великобританії, Данії, Португалії, Норвегії та інших. Там також було створено органи контролю, розроблено відповідні програми

з участю громадськості. До процесу долучилися й держави Азії, Латинської Америки, що також розробили етичні кодекси та норми відповідальності.

На сьогодні підходи до забезпечення академічної доброчесності в різних країнах і наукових галузях уніфіковані: стандарти проведення досліджень, вимоги до публікацій, санкції за порушення — від громадського осуду до кримінального покарання — є подібними. Все це базується на дотриманні принципів наукової етики та норм професійної відповідальності.

Досвід і напрацювання численних міжнародних структур, зацікавлених у збереженні високих етичних стандартів, було узагальнено та систематизовано авторитетними організаціями. Зокрема, Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI), створений у США в 1990-х роках, об'єднує університети, коледжі й інші освітні установи різних країн. У структурі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти МОН України створено Комітет з етики, який впроваджує політику ICAI на основі базового документа «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» [7].

Іншою важливою міжнародною інституцією є Комітет з етики публікацій (COPE), заснований 1997 року у Великій Британії. COPE розробив низку рекомендацій щодо роботи наукових журналів, рецензування, публікацій, а також боротьби з недоброчесністю, її формами та механізмами реагування. Члени COPE поширюють стандарти академічної та публікаційної етики у своїх країнах, зміцнюючи глобальну систему доброчесності в науці [8].

Але цей феномен не обмежується лише освітнім та науковим середовищем, а має глибокий вплив на всі сфери суспільної діяльності — від медицини до юриспруденції, від науки до державного управління. Академічна доброчесність як етична й інтелектуальна основа сучасного суспільства формує культуру відповідальності, правдивості, взаємоповаги та доказовості. Ці принципи стають основою не лише академічного поступу, а й забезпечення якісного прийняття рішень у будь-якій професійній діяльності. У сучасному світі, де інформація відіграє вирішальну роль, а її достовірність

часто піддається сумніву, доброчесність виступає бар'єром проти маніпуляцій, спотворення фактів, фейків і зловживань. Вона формує довіру — фундамент суспільного капіталу, без якого неможливе стає функціонування інституцій.

Правнича діяльність потребує безумовного дотримання етичних та правових стандартів. Адже саме юристи — адвокати, судді, прокурори, правознавці — покликані бути охоронцями закону і справедливості. Недоброчесність у юридичній практиці може мати катастрофічні наслідки: неправосудні вироки, знищення репутацій, узаконення корупції. Фальсифікація доказів, вибіркове трактування законів, конфлікт інтересів — усе це є проявами кризи доброчесності, яка підриває довіру громадян до судової та правової систем. Саме тому формування академічної доброчесності в юридичній освіті — це не лише питання академічної культури, а інвестиція в майбутнє правової держави. Юридичні факультети повинні виховувати фахівців із високими етичними стандартами, здатних не просто знати закон, а й діяти відповідально та прозоро.

У бізнесі доброчесність асоціюється з корпоративною етикою, прозорістю, антикорупційною політикою, відповідальністю перед партнерами, клієнтами й суспільством. Компанії, які нехтують цими принципами, ризикують втратити не лише довіру споживачів, а й інвестиційну привабливість, репутацію та конкурентоспроможність. Корупційні схеми, приховані витрати, маніпуляції у фінансовій звітності — усе це форми недоброчесності, які можуть спричинити кризи навіть у найуспішніших корпораціях. Успішні підприємства сьогодні не просто дотримуються мінімальних норм закону, а формують власні кодекси етики, внутрішні політики прозорості та звітності. Освітній компонент тут критично важливий: формування доброчесності у бізнес-освіті готує лідерів, які здатні приймати етичні рішення в умовах ринкової конкуренції, діяти відкрито і з повагою до всіх стейкхолдерів.

У спортивному середовищі доброчесність тісно пов'язана з чесною грою, дотриманням правил, відмовою від допінгу, договірних матчів і нечесної конкуренції. Спорт — це не лише фізична активність, а й втілення цінностей: сили духу, рівності шансів, поваги до суперника. Недоброчесна поведінка, зокрема застосування допінгу, маніпулювання результатами, підкуп суддів або організаторів, не лише порушує етичні норми, але й призводить до дискредитації спортивного змагання як такого. У глобальному контексті це підриває репутацію цілих країн, делегітимізує міжнародні турніри, а найголовніше — демотивує чесних спортсменів. Академічна доброчесність у спортивній освіті повинна включати не лише теоретичне навчання, а й формування світогляду, де перемога без принципів не вважається успіхом. Таке виховання є основою формування нового покоління спортсменів — чемпіонів не лише за результатами, а й за моральними якостями.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У результаті проведеного дослідження встановлено, що академічна доброчесність є не лише етичною основою функціонування освітньої та наукової спільноти, а й критично важливим чинником формування здорового соціального середовища загалом. Її фундаментальні цінності — чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, скромність і сміливість — утворюють етичну платформу, на якій базується якісна освіта, достовірна наука, а відтак і професійна відповідальність у найрізноманітніших сферах суспільного життя.

Доведено, що доброчесність не є феноменом, обмеженим академічною площиною. Вона пронизує професійні поля діяльності — правничу, економічну, управлінську, медичну, спортивну, — визначаючи якість рішень, довіру до інституцій, справедливість і стабільність суспільних механізмів. Її знецінення в окремій галузі може мати системні наслідки, руйнуючи репутації, підриваючи віру громадян в інститути держави, знижуючи рівень суспільного капіталу.

Практика світової наукової спільноти засвідчує ефективність інституціоналізованих підходів до впровадження принципів доброчесності, включно з кодексами етики, механізмами виявлення порушень і відповідними санкціями. Україна, інтегруючись у глобальний освітньо-науковий простір, має чітко артикулювати власну політику в цій сфері, не лише нормативно, а й через реальні дії, зокрема в системі вищої освіти, публікаційній практиці, науковій комунікації.

Таким чином, академічна доброчесність повинна розглядатися як складова національної безпеки знання, умовою конкурентоспроможності країни у глобалізованому світі. Її системне впровадження — це не короткостроковий проєкт, а стратегічний курс, який формує середовище довіри, відповідальності та гідності — ключові характеристики демократичного й освіченого суспільства.

Література

1. Вітченко А. О., Вітченко А. Ю. Академічна відповідальність як ціннісна умова забезпечення якості вищої освіти. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2021. 2(101) Ч. 1. С. 69-82. DOI: https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-101-2_1-69-82

2. Дашутіна Л. О. Академічна доброчесність як основа розвитку сучасної освіти та науки. *Актуальні проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку регіону в умовах сучасних глобальних викликів: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (Кременчук, Придніпровський інститут МАУП, 23 березня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Татарінова. 2023. С. 117-119.

3. Філіпенко Л. В., Думанський О. В., Козак О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. Випуск 19. URL: <file:///C:/Users/38050/Downloads/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D1%96%D0%>

BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE+%D0%9B%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B0+%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0.pdf

4. Martinsson B. C., Anderson M. S, de Vries R. Scientists behaving badly. *Nature*, 2005. Vol. 435. P. 737-738. URL: http://www.lscp.net/persons/dupoux/teaching/JOURNEE_AUTOMNE_CogMaster_2011-12/readings_deontology/Martisson_etal_2005_Scientists_behaving_badly.nature.pdf

5. Integrity in research – a Rationale for community action. URL: http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_governance/ec-expert-groupreport_en.pdf.

6. Roberts D. L., John F. A. V. Estimating the prevalence of researcher misconduct: a study of UK academics within biological sciences. *Peer J*. 2014. P. 1-8. URL: <https://doi.org/10.7717/peerj.562>.

7. International Center of Academic Integrity (ICAI). URL: https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/home_page

8. Publication Ethics Committee (COPE). URL: <https://publicationethics.org/>

Reference

1. Vitchenko, A.O. and Vitchenko, A.Y. (2021), “Academic responsibility as a value-based condition for ensuring the quality of higher education”, *Dukhovnist' osobystosti: metodolohiya, teoriya i praktyka*. vol. 2(101), no. 1, pp. 69-82.

2. Dashutina, L.O. (2023), “Academic integrity as the basis for the development of modern education and science”, *Aktual'ni problemy ta perspektvyvy sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehionu v umovakh suchasnykh hlobal'nykh vyklykiv: materialy I Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi internet-konferentsiyi* [Current problems and prospects for socio-economic development of the region in

the context of modern global challenges: materials of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference], Prydniprovsky Institute of IAPM, Kremenchuk, Ukraine, March 23, pp. 117-119.

3. Filipenko, L.V. Dumans'kyi. O.V. and Kozak, O.V. (2023), “Academic integrity in the scientific and educational environment of educational institutions in Ukraine: a view through the prism of the presence of artificial intelligence”, *Akademichni viziyyi*, vol. 19.

4. Martinsson, B.C. Anderson, M.S and de Vries R. (2005), “Scientists behaving badly”, *Nature*, vol. 435, pp. 737-738.

5. An official website of the European Union (2009), “Integrity in research – a Rationale for community action”, available at: http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_governance/ec-expert-groupreport_en.pdf (Accessed 30 April 2025).

6. Roberts, D.L. and John, F.A.V. (2014), “Estimating the prevalence of researcher misconduct: a study of UK academics within biological sciences”, *Peer J.*, pp. 1-8.

7. International Center of Academic Integrity (ICAI) (2025), “Fundamental values of academic integrity”, available at: https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/home_page (Accessed 05 May 2025).

8. Publication Ethics Committee (COPE) (2025), “Promoting integrity in scholarly research and its publication”, available at: <https://publicationethics.org/> (Accessed 30 April 2025).

Стаття надійшла до редакції 18.05.2025 р.